

ANY I.

Barcelona 9 d' Agost de 1891.

NÚM. 31.

SETMANARI POPULAR

MEDARD SANMARTÍ †

BARCELONA 9 D' AGOST DE 1891.

PROJECTE D' UNA CONSTITUCIÓ MUNICIPAL
EN UN ESTAT FEDERAL

«L' uso é il legislatore il più
ordinario delle nazioni.»
Beccaria, ff. 42

I

Dels Municipis en l' imperi romà y en la Edat mitjana.

Posant sobre la terra al home y á la dona, Deu creá la familia, perque abdós eran així fets que viure en soletat no podían. Ell era la forsa y ella la gracia; ell l' imperi que domina, ella la tendresa que afalaga; ell la intel·ligència que cerca y analisa la veritat; ella 'l geni d' intuïció que l' endevina, 'l pressentiment que l' ovira. Eran dos sers que confosos en un sol esperit devíen l' un al altre completar-se ajuntats per la dolsa lley del amor, per la qual realisa la criatura humana la mes enlayrada aspiració del instint de sociabilitat.

D' aquesta unió 'n nasqué la primitiva institució social, aquella associació natural fundada per la sanch y sostenguda per l' amor y que s' enclou en l' espay que llumenan las flamas de la llar y en lo que ombreja l' arbre crescut al llindar de la porta.

Com branques brotadas d' una mateixa soca, nasqueren y s' escamparen en torn de la primitiva familia las que després anaren formant la parentela y, á copia d' anys, anà creixent la maynada prop dels jayos y anaren alsantse novas casas al voltant de la casa payral, y 'ls goigs y las rialles d' aquesta tingueren ressò en totas elles y un sentiment comú d' amor y solidaritat feu bategar ensembs los còrs d' aquells que las habitavan.

La vellesa, la experiència, l' autoritat espontàneament venerada del avi, fou la vera magistratura de dret diví que sens adonarse 'n acatá 'l poble.

Quan las tremolosas mans del patriarca cessaren d' aguantar lo gayato, un altre més vigorós se posá en son lloch perque fos la justicia servada y 'ls drets de la colectivitat respectats per las tribus vehinas.

Cansats un jorn de rivalitats y bregas, s' uniren los pobles que una mateixa regió habitavan, que iguals costums tenían, y una parla y uns interessos idéntichs y plena conformitat de creences y desitjos y aquesta agregació de pobles formá l' Estat.

Qui diu Estat, diu confederació de municipis, perque 'l municipi es en veritat la llevor y 'l fonament d' aquell: es la unitat elemental de la societat política, es lo gérmen de la nació, que

per gran que sia, no 's compon sino de las forses, dels sentiments, de las tradicions, de las creencies, esperansas y glòries de aquella munició de pobles que la constituheixen. Cascun de sos habitants veu y estima á la pàtria, contemplant y recordant la cambra ahont lo bressaren y 'ls arbres de la plassa ahont jugá en la infantesa, lo lloch sempre mes benehit y poetich ahont per primera volta escoltá 'l si de la sua estimada y 'l recó de cementiri ahont reposan en pau las cendras dels seus passats.

Oblidar aquests fets es gran desvari, voler prescindir d' aquests sentiments, inútil taleya.

En aquest mon cal comptar sempre ab las realitats de la vida, que no 's poden pas sustituhibr ab meras abstraccions, ni eliminar á copia de teorías.

La historia ho demostra ab tota evidència en la relació dels fets enllaçats ab la institució qual caràcter y vicissituds aném á ressenyar d' una manera molt compendiosa, ja que ferho extensament exigiria de nosaltres molts volums y dels nostres lectors molta mes paciencia de la que podém atrevirnos á demanarlos.

Abans del imperi 'ls municipis eran ciutats lliures, gayre be com repúblicas independents associades á la romana y que, sens perdre gens de soberania, l' ajudavan ab un determinat contingent á soportar las cargas generals en temps de pau y de guerra, tenint en cambi 'l protectoriat polítich de la metrópoli. Vivian, donchs, ab lleys propias, obeint als magistrats que lliurement s' elegian y administrant sos assumptos interiors com be 'ls hi semblava. Sols un llas los unia ab aquella, ço es, lo *fædus*, paraula que ha estat l' arrel de la veu *federació*; mes en lo que pertoca á la llibertat civil y communal, subsistían sens merma.

Després de proclamat l' imperi, comensà la evolució absorbent y nivelladora del gran Estat. Las vilas de la Italia s' havíen coligat pera obtenir la participació en lo dret de ciutat, y 'ls hi fou concedit; mes ab la condició d' adoptar així mateix lo dret civil. Lo de sufragi havia caygut en desús. Desde llavors tots los municipis foren ciutats romanes. Lo caràcter avassallador del imperi tot ho centralisava, ab l' afany d' assimilar de grat ó per forsa als pobles que governava son esceptre. Los municipis conservaren la soberania; mes com no tenían cap forsa que pogués preservarlos de la tiranía del emperador, aquella soberania era nominal é irrisoria.

Ab tot, es just confessar que aquests municipis eran una perpètua propaganda democràtica y un criadero de ciutadans que formá ab lo temps una poderosa classe mitja.

Sia com se vulla, sembla probat que la organisió municipal acabá essent uniforme en tot l'imperi. Així no es d'estranyar que en la nostra Catalunya y en lo mitjorn de Fransa reapareguessen los antichs *duumvirs*, ab la clàssica denominació de *cònsols*, y altras vegades ab las de concellers, pahers, jurats, etc. De tota manera lo cert es que aquests magistrats municipals solían tenir, com atribucions propias y distintivas, lo dret de fer la policia de la vila, vetllant per las bonas costums y l'il de regir sa administració ab competència jurídica en abdós rams, com ben clarament ho demostran las moltíssimas lleys suntuaries que encara quedan registradas en molts arxius y una infinitat d'ordenacions dictadas pera conservar lo bon ordre y la higiene de las poblacions, evitar frauds en la venda dels queviures, etc.

La massa colectiva dels ciutadans formava la *universitat*, ço es, la totalitat dels veïns que congregats en comicis elegian los jurats ó prohomens, y aquests nombravan los *cònsols*, que venían á ser lo poder executiu d'aquella corporació popular á un temps administradora y legislativa. Las denominacions podian variar; mes l'ordre de jerarquías sempre hi era, recordant poch ó molt las institucions polítiques de la antiga Roma. En Catalunya trobém á mes los *ciutadans honrats*—cives honorati—que en l'imperi foren també propietaris que vivían de las rendas de sos patrimonis, ó be personas que havían exercit càrrecs imperials ó magistratures de primer ordre en los municipis.

Y aquesta organisió, mes ó menys perfeccionada, la trobém no sols en las grans poblacions que s'honoraven ab l'appellació de *civitas*, sino fins en aquells petits llochs rurals que l's romans anomenaren ab la paraula *pagus*—d'ahont ve'l nom *pàgés*—y en lo territori de Catalunya n'deyan simplement *lluchs* y de vegadas *castells*. N'hi havia que eran de tot en tot insignificants y aixó no obstant gosavan dels privilegis de celebrar mercats y firas, que eran molt preuhats en aquells sicles.

Seguint una costum bastant admesa en la Edat Mitjana y de la qual parla Ducange—veu *vicus*—molts llochs d'aquests y encara alguns de certa importància, impetravan de la corona la incorporació á alguna poderosa ciutat, pera gozar de sa protecció y privilegis, dihentse llavors *carrers* de la mateixa. Així veyem á una pila de poblacions catalanes convertir-se en *carrers de Barcelona*.

Aquests municipis rurals tenían per tot arreu atribucions especials pera reglamentar l'aprofitament de las aygas, devesas, llenyas, y demés *emprius* d'us comunal y pera cuidar de la con-

servació y bon estat dels camins, així com lo deber de proporcionar al Rey y á sa comitiva las *cenas* y *albergas*, ó sia l'menjar y hostatge quan anava de camí, lo mateix que las altres prestacions á que estavan las universitats obligadas.

Ningú disfrutava de la plena jurisdicció civil y criminal, que n'deyan *mer* y *mitx imperi*, sens una especial concessió del Trono que no's presumia mai y devia probarse.

Los municipis tenían aquí, com en temps de la dominació romana, capacitat jurídica pera adquirir ab la independència de la personalitat civil. En cambi, los consols, pahers, jurats y prohomens dels municipis no's veyan en la Edat Mitjana subjectes á las intolerables extorsions y horrendas iniquitats que sufriren los pobres decurions del Imperi. Aquests eran solidàriament responsables dels deutes dels municipis, y com l'Estat los havia pres los bens y l's carregava de feixugas contribucions, lo càrrec de decurió acabá per convertir-se en una font de ruïna. Com tothom ne fugia ab espant, se dictaren lleys fentlo obligatori y hereditari pera l's més acomodats, privantlos d'enagenerar lo patrimoni y castigant crudelment tot acte encaminat á eximirse de tan horrible tirania.

Aquesta fou fatal pera l'Imperi. Las personas més influyentes de las poblacions importants estaven literalment desesperadas per aquell jou d'iniquitat. ¡Qui sap lo que va influir aquesta desesperació en la tibiesa ab que's resistí la irrupció dels bárbaros y en l'entusiasme ab que s'acceptá l'aventiment del Cristianisme!

Aquesta tiranía execrable fou una de las moltes y molt terribles conseqüencias engendradas per la excessiva centralisació. Exceptada la crudeltat del procediment, lo mateix va succehir avuy en Espanya. Las mateixas causes produueixen idéntichs efectes.

Si no's repetiren en l'Edat Mitjana aquests excessos, fou per la superioritat de sa organisió social. Las monarquías eran llavors limitades en la Europa cristiana. Entre l'Trón y l'Comú tenia aquesta l'bras militar y l'estament eclesiàstich, quals corporacions y singulars no hauríen pas vist ab indiferència trencats los drets de las ciutats y vilas. Y las Corts, que tenían la representació de tots los interessos nacionals, no hauríen pas tolerat tampoch lo menyspreu de las llibertats públicas. Aquest fou un fruyt del Cesarisme que destruïent totas las garantías dels pobles y dels ciutadans, trasformà la societat en un monstruós gegant voltat d'un ridícul aixam de nanos. Las guerres civils havien deixat al ordre patrici y al ordre eqüestre empobrits y migrats; lo servilisme de la degenerada cambra se-

natorial havia investit al emperador de tots los drets que abans pertocavan á la nació. ¿De qué 'ls hi servía als pobles la soberanía municipal? Aquesta soberanía era ben precaria dependint del capritxo d' un tirà que podia suprimirla d' una plomada. Era mes nominal que efectiva, no tenint cap garantía política pera apoyarla.

De tot aixó la plebe no s' en adonava. A Roma la mantenían y la distreyan los emperadors ab la institució—que tal podría dirse—dels *frumentarii* y ab los jochs del Circh; en las provincias l' havíen de divertir los decurions pagantho de la seva butxaca, pera fer popular al déspota que á tothom empobría y tiranisava.

Pera coneixer fins á quin punt havia arribat la fastuosa miseria del imperi en sos darrers si-cles, cal donar una llegida á las lleys penals llavors dictadas contra 'ls moltíssims propietaris urbans y rurals que fugian abandonant lo patrimonio. S' havia arribat á uns temps tan calamitosos, que fins los propietaris ho eran per forsa.

Sabut aixó, ja no 'ns estranya que 'ls bárbaros invadissen l' imperi, no sols sens trobar oposició per part dels habitants de las fronteras, sino cri-dats y ajudats per los municipis d' aquestas.

J. COROLEU.

(Continuará).

L' ESCULTOR MEDARD SANMARTÍ

Causas superiors á nostra voluntat han obligat lo retràs de la publicació d' aquest treball, consagrat á enaltir los mérits del malaguanyat artista, quin nom queda consignat enfront d' aquestas ratllas.

Nascut apenas fan trenta sis anys, en aquesta mateixa ciutat, en lo si d' una modesta família en quina llars' hi respirava una atmòsfera impregnada d' honradés y d' art, que, si havia de predisposar, per un cantó, la naturalesa d' aquell nin al aculliment en son cor de las afeccions mes puras y dels mes nobles sentiments, per altre, havia de donar vida en la sua imaginació á aquelles aspiracions que sols se concebexen en lo laboratori de privilegiadas inteligencias.

Fou son pare, Anton Sanmartí, corista de nostre gran teatre del Liceo, un dels primers dibuxants litògrafs que hi ha hagut á Barcelona, tant en ordre á antiguitat, com en relació als mérits que avaloraren sos treballs en aytal especialitat, y ademés artista pintor que demostrà son talent artístich en bon nombre de retratos y paysatges que restan en poder de diferents particulars y algun que altre en lo de la sua familia, y acabà per esser un de nostres mes acreditats pintors de trasparentes, després d' haver posat de relleu las suas disposicions d' escenógrafo, treballant al costat de Mr. Cagé, lo célebre é inolvidable mestre d' aquell

brillant aplech d' artistas que anomenantse Plá, Ba-lester y Carreras, entre los avuy ja morts, y Soler y Rovirosa y Sanmiguel, que subsistexen encare, per profit del art escenogràfic que per ells ha sigut honor y gloria per Catalunya. Comensava la sua carrera mu-sical, quant vingué nostre distingit condexeble á la vida, son germá qui l' avansava de deu anys, y es avuy comptat com un dels mes experts dexebles del renomenat mestre Manent, acreditat profesor, distingit mestre director y concertador que al davant de dife-rentes companyías d' ópera y de sarsuela, ha recorregut no ja 'ls principals punts de la peninsula, sino també alguns d' Amèrica, logrant gran cullita d' aplau-diments y justa reputació, de la que n' es penyora eloqüent lo gran nombre de distincions merescudas, y per fi, intelligent compositor. Atesos aquests prece-decents no sols se comprova lo manifestat, sino que s' explica perfectament, que com per instinct s' anàs des-enrotllant en aquell nin lo sentiment del art, que desenrotllantse devia conduhirlo al cultiu d' una d' aquellas manifestacions expléndidas de l' inteligiencia subordinada als inipulsos dels mes purs y desinteres-sats afectes que niuhan en lo cor humà y tendexen á espargir entre 'ls homens l' amor á la Bellesa, que en-nobleix nostra naturalesa.

Be es veritat que del autor de sos días rebé las pri-meras lisons de dibuix y algunas nocions de pintura, y de son germá l' ensenyansa teòrica-elemental de la música, pero destinat estava que no devia brillar en Medard, ni com à pintor, ni com à músich, puix que encar que demostrà no estar desprovehit d' aquellas aptituds convenientes per consagrarse ab bon èxit á una y altre branca artística, una natural inclinació, donà á conerer ben prest, que era la escultura la que meller s' avenia á la suas facultats. En virtut d' aixó, fou colocat en lo taller del molt acreditat atrecista esculturor En-Vicens Oms, comensantne allí á aprenderla, si be baix la direcció mes especial del fill gran d' aquell, lo futur autor del celebrat grupo d' Isabel la Católica, que s' ad-mira en un dels mes moderns monuments de la Cort.

Algun temps després, passava á continuar sos estu-dis en los tallers dels molt ben reputats professors Aleu y Roig, distingintse en ells, com en l' anterior-ment esmentat, tant per las inequívocas penyoras de capdalt inteligiencia, com per la sua aplicació constant y entusiasta. D' igual manera se distingia en aquell mateix temps en las classes de la Llotja, poguentse afirmar que fou un dels dexebles que mes las honra-ren en aquell periodo. Los primers fruyts de son geni, foren un sens fi de modelos que per los molts objectes d' atrés que requeria la sumptuositat d' espectacles tant maravillosos com los que s' presentaren al públich desde l' escenari del antich teatre de Santa Creu, baix la direcció del exuberant Soler y Rovirosa, ja altre volta citat. Igualment son bona mostra d' aquell talent que s' anava desenrotllant, duas parellas de *gigants*, una per la processó de Santa Maria del Mar, d' aquí, y l' altra, junt ab una variada colecció de *nans*, pér la Corunya, y altres treballs no menys dignes d' esser tinguts en compte y que donan testimoni á la vegada, d' una activitat incansable que devia durar en ell mentres alienás en aquesta vida.

Sols comptava vint anys, y era en lo de 1875, quan l' Excmo. Diputació Provincial de Barcelona, convojava un concurs per la plassa de pensionat en Escultura, en la Ciutat Eterna. Tres foren los opositors que executaren los exercicis previament assenyalats. En Sanmartí, fou colocolat en segon lloc, no quedant gens enderrera del que obtingué'l primer lloc en la terna y li'n fou concedida la plassa. Tots los qui seguexen atentament lo curs del moviment artístich en aquesta nostra patria, recordarán, sens duple encare, que fou un acontexement, aquell concurs en que's revelaren tres artistas de grans condicions, per esperansar en ells un pervindrer gloriós per si mateixos y per la pátria. Desgraciadament sols s' ha cumplert en part tant ben fonamentadas suposicions. Efectivament: En Antoni Fabrés que'n fou l' agraciad ab lo premi, abandonava poch després l' art esencialment plástich, per consagrarse per cumplert á la pintura, en la qual ha conseguit justos llovers y envejable reputació, tant á Espanya com en l' extranger; En Joan Vidal, qui pensionat mes endevant per la generosa magnanimitat d' un de nosaltres mes il-lustres capitalistas en aquella metrópoli del art y del cristianisme, jau en terra italiana entregat al somni de la mort, sens haverne obtingut altre recordansa póstuma, que l' just elogi que li tributá l' insigne orador D. Emili Castelar, en son discurs fet en lo Círcol Artístich de Barcelona sobre l' art català; y finalment acabém de perdre a En Sanmartí. Com s' esdevingués per aquells dias lo retorn á la mare pátria del egregi Jeroni Sunyol, qui formulá entusiastas alabansas de las tres estàtuas d' *Abel mort* de tots tres opositors, nostre artista novell se feu tant simpátich á son concepte que l' admíté com á deseable; y tant se captá la sua provada benevolensa, que quan marxá á Madrid á buscar un altre camp mellor, ahont fassen mes estimats sos mérits, no tardá gayre en cridar á son costat á aquell que atentament escoltava sos consells, desde l' moment que s' havia posat baix la sua experta y sempre aprofitosa ensenyansa.

Tenim ja ausent de la pátria nadiua a En Sanmartí. Aquella preuhada estàtua de *la pesca* sobre la qual ningú s' havia fixat entre sos compatrius, obté en l' Exposició Nacional del 78 una segona medalla y en las oposicions convocadas per lo Ministeri de Foment del any següent, obté la pensió per anar á perfeccionar sos estudis en la capital de l' unificada Italia, apesar de las interessadas gestions que per influentes personalitats se fan en fayor d' un de sos contrincants. *Lo soldat de Marató*, no es tant sols un digne pendant del *Abel* del concurs provincial de Barcelona, sino que demostrá un avens regular y lògich en la carrera artística de son autor, qui satisfá ab escreix las esperansas que en son desenrotllo s' havían concebut y que continuará convertint en realitats. A la vista de las obras dels grans mestres del clasicisme, no se sent enconjunt En Sanmartí, y per això produhex obras tant magnificas com *lo sacrifici d' Ifigenia* y lo grupo de *Istolaci e Indortes alsantne lo crit d' Independencia pòtria*, sens perdrer per això aquell sagell de propia personalitat, que caracterisa totes las suas concepcions plàsticas.

En efecte, s' observa en totes las obras de nostre malaguanyat artista, un felís maridatje del vigor en

la manera de sentir los assumptos ab lo primor d' una execució acabada; de las reglas de la estàtica, ab l' elegancia de las líneas que encerta á combinar en mitj de las dificultats de la composició. Y tant es axís, que la crítica no pot menys de desferse en elogis al contemplar aquellas dues obras, que son los envíos de compromisos, que te contrets ab lo govern al marxar á Roma. Si com s' ha dit, lo grupo d' aquells dos héroes celtivers mereix un monument, nos atrevirém á dir que mereix tot honor també lo baix relleu de la sacrificada Ifigenia.

Retornat á la coronada vila, dona á conixer altres obras que aumentan la reputació adquirida y l' coloquen entre los mellors artistas que residexen en la capital de la monarquia. Ho comprova son *Foner balear*, obra tant perfectament sentida, com sàbiament executada; la *Verge de las Escolas Pías*, que es, apesar de lo poch que presta l' assumpt, una de las mes celebradas per los inteligents y per la critica periodística; la poch atractívola, atesas las condicions artísticas ben mesquinas del trajo del personatje, del Marqués de Pontejos, lo fundador de la Caixa d' Estalvis de Madrid, que li es adjudicada en concorregut concurs y deu figurar ja, fosca en bronce per la casa Frederich Masriera y Companyia d' aquesta ciutat, en la nova fatxada de dit establiment; las estàtuas de *Sant Matheu* y *Sant Joan*, Evangelistas, que foscas igualment en bronce, figuran en aquella manifestació del art espanyol contemporani, que s' anomena l' Esglesia de Sant Francesch lo Gran; los baxos relleus de la *Caritat* que s' veuen en lo timpano de la porta principal de la casa de Maternitat y Expòsits y lo de la *Verge Inmaculada*, quin desti ignorém, pero de la qual havém vist una fotografia; lo busto-retrato del Excm. Sr. D. Manel Bocerra, que li fou encomanat per diferents corregionalis d' aquell renomenat home públic; lo del celebrat pintor Casado del Alisal, prematurament arrebassat de la vida y encarregat per lo germà de tant il-lustre artista; una medalla de bronce en la qual hi figura lo busto del altre volta ja indicat, Castelar; altres retratos de personas mes ó menys importants per la sua posició social; lo carro alegòrich de la Fama, que figurá en la cavalcata organisada per l' Ajuntament madrileny ab motiu de las festas populars del mes de Maig del any prop passat y altres que no'ns es possible fixar. També compta en lo catálech de las suas obras, varias terres cuytas molt celebradas pero que tenim que concretarnos en fer menció tant sols de la que representa una dona nua sentada en un silló y una banyista. No lográ menys crèdit, per l' exornació artística de difents palau y sumptuosas casas particulars, entre los que s' hi compta la del Banc d' Espanya.

Per altre part las condicions excelents de son caràcter, li valgueren algunas relacions ab los homes mes distingits, en arts, ciencias, literatura y política; y ls seus mérits, honoríficas distincions.

Tal es breument sumariada la biografia d' En Sanmartí y Aguiló, quin nom queda inscrit en los annals del art en Espanya y en nostres dias, per testimoniar la part principal que Catalunya n' ha tingut en lo desenrotllo del sentiment de la Bellesa artística.

RAMON N. COMAS.

LA TRADUCCIÓ DE "LA ATLÀNTIDA"
DAVANT DE LA ACADEMIA FRANCESA

Lo senyor Pepratx, l' ilustre perpinyanés á qui tant deu la literatura catalana, quinas obras principals ha divulgat en la nació vehina ab sas traduccions mestras, es autor d' una versió al francés del poema *La Atlàntida*, de Mossen Verdaguer. Aquesta traducció es segurament una de las que mes estima l' autor del célebre poema, per la fonda comprensió y fidelitat admirable ab que l' Sr. Pepratx sapigué ferla.

Ademés, tant meritíssima va judicarla com á obra literaria francesa la crítica competent, que molts escriptors, y alguns dels mes eminentes de la França, omplírenla de elogis, al esser, fan un quants anys, publicada.

Mogut lo Sr. Pepratx pel viu y constant desitg que alimenta de procurar nous triomfs á las lletras catalanas, y esperonat per las moltas y autorisadíssimas alabansas que la seva traducció havia merescut á insignes literats de son pays, determiná enviarla al concurs que devia celebrar enguany la Academia francesa per la adjudicació del premi dit «Langlois,» que s' ofereix á las mellors traduccions francesas de *las grans obras literarias*.

Enviá l' Sr. Pepratx la seva traducció de *La Atlàntida*, y prompte sos nobles desitgs tornaren llegitimas esperanças, puix rebé cartas extremadament laudatorias d' académichs tant importants com Jules Simon, de Vogüé, duch de Broglie, Gaston, Boissier, Mézières, Ollivier, d' Haussouville...

En cambi, l' fallo de la Academia portá desengany al Sr. Pepratx. La majoria d' aquesta havia preferit las traduccions d' obras alemanyas.

Desde fa un quant temps, á França, la ciencia, l' art y la literatura tendexen á exercir de diplomàtichs, pretenent establir ab l' imperi alemany corrents d' aproximació y d' amistat, que 'ls fets, revelant lo que hi ha en la naturalesa, venen á contradir á cada ocasió. D' aquí ve cert favoritisme alemanyófil que domina en algunas corporacions de França.

«També aquesta vegada haurá volgut la Academia francesa donar mostra de que ella viu fora de las corrents del patriotisme francés, que comprometen la estabilitat de la pau que 'ls grans Estats d' Europa *disfrutan?* Lo que dexém referit nos inclina á creureho.

Ab motiu d' aquest succehit, lo diari de Paris *Le Figaro*, edició del dimecres 27 del passat Juliol, parla de la obra catalana y de la traducció que 'n feu lo senyor Pepratx, en sentit molt encomiastich. Relata 'ls fets que hem apuntat, y acaba dihent:

«Jo sols diré que, en efecte, l' poema de Verdaguer deu ser considerat, segons diu son traductor, com una de las grans obras literarias extranjeras, y 'ls académichs dirán, pot ser ab mí, que lo que es aplassat no es pas perdut. Mentre açò ve, recomano als literats *La Atlàntida* en francés, puix es una de las lecturas mes atractivas.»

Nosaltres donem al Sr. Pepratx las gracies per aquest nou y gros esfors, en pro de nostra literatura, li trasmetém la enhorabona pels significats elogis que han fet de sa obra 'ls eminentes académichs á dalt ci-

tats, y fem vots perqué en un vinent concurs l' èxit que ara, y pot ser per rahons circunstancials, ha sigut parcial, sia lo mes complert possible.

N. VERDAGUER Y CALLIS.

Á LLEYDA

(INÉDITA)

Ciutat, la del meu cor, la que jo estimo
Si no mes que á mos fills, oh, tant al menos;
Es greu l' inmens pesar que avuy sent ma ayma.
Jo que nasquí per viurer á la sombra
De ton vell campanar, y ab fé cercarne
Entre las runas, de época passada,
Sagrats recorts y tradicions y glorias,
Y ab dolsa trova, atent á ton pervindre,
Cantar de ton passat las nobles gestas
Per fer reviurer ab l' amor de pátria
La fé y valor dels antichs pros; perdona,
Perdona, si ab lo cor plé d' amargura
Tremenda queixa contra tú mos llabis
Profereixen avuy. ¡Ayl cara terra,
(Cara ab lo ver sentit de la paraula)
Puix llàgrimas á doll tantas me 'n costas
Que un Segre ab ellas jo 'n podria ferne.
Trenta vuyt anys, ay, fa que á ta llum grata
Obri infant devalgué mos ulls, y 'm sembla
Que un setgle de dolors y d' amargura
Fa ja que apuro ab sens igual constancia,
Lligat á tú com á son amo 'l negre,
Com al banch lo remer, que per distraures
Al aire envia ab sos cantars sas queixas.
Perdona, oh, terra, si, per mi sagrada
Hont grat me fora las mortals despullas
Deixa y confondre ab las de mos avis;
Perdona, oh, si de mon dol en brassos
Com tendre infant que de sa mare allunyas
Jo part' de tú en busca de otras vilas
Que de pátria 'm fassin ja que 'l pá tú 'm negas,
Y hont al soley de un altre llum y aires
Exempt de mals y de rencors y enveijas
Mon conturbat esprit serenás logri.
Que jo t' aymo ciutat, no 'n tens pas dupte,
Que per tú visch y que t' hi dat ma vida
Cap dupte 'n tens tampoch; mes ay, ton tracte
Mes que de mare tendre es de madrasta
E ingrata deixas que de pena 'm mori
Sens pá pera mos fills, en tant que imbecils
Tropa de gent llogada y forastera
Y quatre bordegassos que 't malmenan
Y escupen á ton front superba y pura
Deixas que á son plaher medrin, y s' alsin
Tot rebaixante á tú, fins ribá als nuvols.
Jo me 'n vaig; mes al anarmen, Lleyda,
Ab mi se 'n va l' amor que 't tinch, ma lira,
Muda ja avuy pera cantar tas glorias
De tú allunyat recobrará son brillo.
Allí ab l' esperit exempt del dol que 'l migra
Al ombra del oblit, que vindrá prompte,
Ab tú pensant y asserenada l' ayma
Ressonará de nou; tas nobles gestas

Recontaré altre cop, y si 'l fat signa
Que lluny de tú mos tristes ulls aclusqui
Per tú será ma última mirada,
Mon darrer pensament, mon sospir últim,
Y en pago del amor, que ab fé 'l consagro
Tant sols desitjo, que, quant mort, tú digas:
—Pensant ab mí morí; un bon fill n' era
Que may prostituhís, ni á la llissonja
Ni al or dels forasters, ni als bordegassos.
Y avans que mal servirme, en terra estranya
Preferí pobre viurer, morir pobre,
Ab sentiment donantli sas despuïlas.—
En tant jo h Lleydal aquest trist jorn arribi
Adeu terra del cor, la que jo estimo
Si no mes que á mos fills, ay, tant al menos.
Quedat en pau. Jo prompte altras riberas
Ne petjaré que mes hospitalarias
Me darán lo sostent que tú 'm refusas.
Y si es mon fat que lluny de tú jo morí,
Ab l' adeu que huy te dono, lo cor rebne,
Ja que per tú tant sols desitjá batrer;
Y, adeu Lleyda, que sempre felis sias.

† JOSEPH PLEYAN DE PORTA.

LO TIMBAL DEL BRUCH

*Informe llegít a la Real Academia de la Historia
per l' acadèmica de número, D. C. Pujol y Camps, sobre 'l folleto que,
ab aquell títol, escrigué y publicà Mossen Anton Vila, Pbre.*

(Continuació)

Pero lo designar á qui pertanyía la caixa de guerra no es una suposició del senyor Miró, com aquella que va proposar lo tinent coronel Cabanes, al crear son «soldat fugitiu.» Lo metge manresá exposa 'l fet, probantlo ab un párrafo de la valiosa «Relació de las festas que's celebraren á Sampedor los días 6, 7 y 8 de Novembre de 1808» (tres mesos després de la batalla), publicada en lo *Diario de Manresa* lo 29 de dits mes y any. Lo text es de gran importancia; ne copiaré un párrafo: «...alternavan ab los músichs los dos famosos timbals, dignes d' eterna fama; l' un de la Congregació de la Verge dels Dolors, que 'ls somatents d' aquesta vila portavan lo 6 de Juny quan atacaren als orgulllosos triomfadors de Marengo, en la famosa batalla de Can Massana y Bruch, lo que 'ls causá aytal pavor, que encara no 'l sentiren van perdre ja lo renom de triomfadors, puix s' entregaren á la mes vergonyosa fugida y derrota, y l' altre que en la mateixa batalla reculliren nostres compatriots als francesos y l' entraren en triomf á nostra vila, pessa verament apreciable, per ser lo primér trofeu militar que á Espanya han abandonat las águilas imperials de Napoleón en la guerra present. Per aquets motius, l' estrepitosos rols de dits timbals sembla qu' electrissava 'ls ánimos de nostra gent y donava tot lo relleu al entussiasme y patriotisme que reinava en los cors de tot aquest vehínat, en mitj de la iluminació, que finalizá ab rodas de sochs artificials...» etc.

Aquesta ressenya, fetxada l' 9 á Sampedor, firmada ab sis inicials y destinada á la publicitat al mateix

temps casi de la victoria y per ser llegida per los que presenciaren los fets, es un document de tal forsa que acaba per sempre ab la fábula del soldat fugitiu que 's presentá ab lo timbal á la espalda al somatent de Sampedor.

Fins aquí la publicació *Lo Bruch*, coetanea del sucés; ara tinch de referir lo que hi afegeix l' autor del folleto Mossen Anton Vila.

Habentli cabut l' honra ('ns diu) de predicar lo *sermó del Bruch*, en la festa religiosa que tots los anys se celebra á Sampedor, en commemoració de aquella gloriosa jornada, tingué d' engolarse en un minuciós estudi de tant interessant tema, dantli sa tasca per resultat la comprobació de las tradicions que 's conservavan en lo poble sobre la personalitat del timbaler del Bruch.

Quan se disposava á publicar son treball, va tenir noticia del important article que había publicat don Olegari Miró, al qual prengué per guía, ab l' objecte d' exposar los errors en que han caygut los historiografos y rectificar de pas lleugeras equivocaciones en que caygué 'l metge de Manresa, y ampliant sas novas ab altres detalls desconeguts.

Lo senyor Vila comensa planyentse de lo molt que han fantasiat dramaturchs y novelists ab motiu del fet d' armas del Bruch y cita després los textes dels historiadors Cabanes, P. Ramon Ferrer y tots los que 'ls han seguit, fins arribar al article del senyor Gómez de Arteche, *El tamborcillo de San Pedor*, al que dedica merescuts párrafos d' elogi. Critica ab porfia la ja citada suposició del senyor Cabanes, de que 'l timbaler del Bruch fos un soldat fugitiu de Barcelona, exposant la maliciosa sospita de que, sent l' autor un quefe del exèrcit, inventá potser aquella idea, ab lo fi de donar á la lluya cert carácter militar, atribuint á la tàctica la victoria obtinguda, puix que escriu: «*Segons notícias de persones d' algun carácter qu' estigueren en aquesta acció, aqueix timbaler fou lo general en quefe. 'Ls va indicar (als somatents) los punts d' atach, los moviments d' avansar, y ell ab sa caixa, executava 'ls diferents tocs d' ordenansa.*» Contradiu lo senyor Vila aquestas apreciacions, no apartant la vista de que ja es coneugut lo timbaler del Bruch; pero encara que no fos axís, opino jo per mon compte que l' historiador Cabanes se deixá portar una mica per sa imaginació, puix encara que hagués sigut un soldat lo qui tocá en lo Bruch, era un ascens massa gros l' enlayrarlo á la categoría de general per manar la batalla ab sa caixa, ab la que tant dextrament nos diu qu' expressá; pero fins concedint al senyor Cabanes que son timbaler possehís los coneixements militars que li atribueix, tampoch era possible que dirigís lo combat, puix tinch la fonda convicció de que, al pretendre manar, hauria percut lo temps bellugant las baquetas ab tochs d' ordenansa, que cap d' aquells pagesos era capás d' entendre. Los hi bastava la seva punteria, cor fort per escometre y y matar, sense subordinar sos moviments á res més que als impulsos instintius que han gobernat sempre en nostre pays, á las forças irregulares no foguejadas. No hem de buscar, repetexo, entre 'ls triomfadors del Bruch obediencia de cap mena á altres preceptes, ni á altres qualitats, que las naturals que possehixen

los fills de les muntanyes avesats á la cassa y als perills; axis es que, arribada la ocasió, saberen ferir desde la emboscada y desplegar sa bravura y son valor per degollar al acobardit enemich.

(Acabará).

MOVIMENT REGIONALISTA

Reunits en un sol exemplar, publicat lo dia 15 del passat juliol, hem rebut los números 7 y 8 de nostre estimat company de Galicia *La Pàtria Gallega*.

Omplen las planas d' aquets dos números importants los principals treballs pronunciats ó llegits en las solemnes festas dels Jochs Florals celebrats á Tuy. En la impossibilitat de parlarne avuy extensament, ho reservém per nostre pròxim número, en que començaré a publicar la traducció del molt important Sermó predicat pel sehyor Canonge Magistral de Tuy, que publica *La Pàtria Gallega*, precedit d' un devantal, obra del mateix ilustre predicador, que nostres lectors veurán ab entusiasme.

Lo passat diumenge va celebrarse á Sabadell lo Certamen Literari organiat per la Secció Catalanista de la Associació de Catòlichs d' aquella ciutat. Com la ressenya que ha d' enviárnosen un distingit escriptor sabadellench y estimat amich nostre, no ha arribat á l' hora de compaginar lo present número, ns es precis deixarho pel vinent, si á Deu plau.

L' ilustrat jurisconsult de Bilbao y colaborador del diari fuerista *La Unión Vasco-Navarra*, don Joseph M. de Angulo, ha publicat en un elegant tomo de 580 planas, la colecció de diferents treballs publicats en los periódichs y revistas en que l' distingit escriptor fuerista colabera. En lo prólech del llibre diu lo sehyor Angulo: «Lo lema *Jaungoicoa eta Foruak*, ademés de correspondre perfectament al contingut de las dues primeras parts, es lo tradicional de la terra vascongada y dels qui, amants de nostra religió y de nostres furs, prescindim de lo que ns divideix y cerquém la pau, unió y concordia entre tots los vascongats, medi únic per alcansar la restauració de nostres furs, institucions, llibertats y drets...»

Al concurs d' orfeons que acaba de tenir lloch en la població francesa de Sant Joan de Luz, hi ha anat, distingintsh com de costüm, l' orfeó de Bilbao.

Al arribar los bilbaïns á la citada població, sortí a rebrels una gran gentada, y un individuo de la Comisió ls dirigi un expressiu saludo que acabá axis:

«Com á vasch saludo á mos germans de rassa, fills d' eixa Euskalerría que en las dues bandas del Pirineu deixa passar los segles sens pertorbar son antiquíssim idioma, sas hermosas tradicions y sos grants recorts...»

Copiém de *L' Oloti*:

«Lo coneugut escriptor madrileny D. Juan Antonio Almela, escriu desde la Unió, orga de D. Alexandre Pidal, una serie d' articles titolats *La Sequia*, en quins posa la situació espanyola á la vergonya pública. En-

cara que no estém completament conformes ab totas sas apreciacions, com per exemple sobre *canals de riego*, que n' hi deuria haver molts, s' ha de confessar que estampa veritats com un temple. Escoltemlo. Se refereix als castellans particularment: «Acostumats »desde temps immemorial al exercici de las armas, que »dona lloch en mitj de rudas fatigas, á la holganza, als »passatemps y plers; sols la necessitat aná obligantlos »a mesura que disminuhian las guerras, á cultivar la »terra, á sentarse devant del teler y agafar las eynas »dels diferents oficis, etc. Pero encara lo poble espanyol se ressent de la peresa, y fora dels de la antiga »corona d' Aragó y de las provincias Vascongadas, lo »treball se fa dur é insopportable á la majoria de la »gent.»

A Portugalete s' está organisant un orfeó per l' estil del tant renomenat de Bilbao. Se compondrá de 60 individuos, la major part d' ells gallegos y asturians, y portará l' nom de *El Abra*. La direcció s' ha ofert al eminent mestre don Climent Zabala.

Nostre company *L' Oloti*, posa en lo primer terme del número del dia 2 del corrent aquest falaguer avis:

«En mérits á l' importancia cada dia crexent del Centre Catalanista, y atés á que s' havian fet petits los locals que hasta avuy venia ocupant, la Junta directiva que no repara en sacrificis, mentres puga donar utilitat y gloria al Centre, acordá trasladarlo al espanyol primer pis de casa Reguer del propi passeig del Firal, ahont lo gran saló y dependencias permeterán que las exposicions y demés actes que d' ordinari celebra lo Centre revestescan la major solemnitat posible y que pugan gosar de ellas l' important número de socis, familiars y convidats.

Los mestres de casa y los pintors s' han ocupat aquesta setmana en l' arreglo y decoració dels nous locals, per qual motiu se tardarà encara alguns dies en poder estarhi ab entera comoditat.»

De *Las Cuatre Barras*:

«Lo diumenge, 2 del corrent, l' Ateneo Obrer d' aquesta vila celebrá una festa que tant per son caràcter com per lo brillant que sigüé, formarà una de las páginas mes glorioas en la historia d' aquella societat. Al objecte d' inaugurar com requeria l' hermosa biblioteca que don Rómul Bosch, ab un desprendiment digne de tota lloansa, los hi ha regalat y al mateix temps pera demostrar d' una manera pública l' agrahiment que envers dit sehyor sent aquella societat, organisá una solemne sessió literaria-musical dedicada al predit sehyor Bosch, en la que hi pronunciaren discursos los senyors Balletbó y Hoins, president y secretari respectivament d' aquella societat; lo Sr. Pamies, delegat del Ateneo Obrer de Barcelona y ls senyors Pons, Laporta, Carrió y Bosch; essent tots molt aplaudits, en especial lo Sr. Laporta, per lo castis del llenguatge, la profonditat de sos pensaments y las declaracions catalanistas que al final de son discurs feu. També llegiren poesías los Srs. Torner, Llubés y Pons, conquistantse molts aplausos. La part musical estigué á gran altura, distingintse d' un modo molt notable,

los Srs Rovira y Ferrer en las diferentes pessas que cada un cantá. Després d' haber complert nostra missió, sols nos cal donar las gracias á la Junta del Ateneo per las distincions de que forem objecte y suplicarli que tinga present y posi en práctica lo que 'ls hi encomaná lo Sr. Laporta.»

Los periódichs de Berga, anuncian la próxima publicació en aquella ciutat d' un periódich escrit en llengua catalana que s' anomenará *Lo Pi de las tres branques*, prenen aquest nom del famós pi que en la encontrada de Berga s' admira y al que cantá Mossen Jacinto Verdaguer en una de las mes bellas poesías de son llibre PÁTRIA.

Nos alegrarém moltíssim de que resulte ben certa la noticia, puix com creyém endevinar qui son los iniciadors y organisadors de la projectada empresa, no duptém de que *Lo Pi de las tres branques*, será un brau soldat de la causa catalana.

Redactat en llengua catalana, y acompañyat d' un volant, també en catalá, hem rebut de la «Comissió de la Festa del Estany—Puigcerdá» lo programa de la renomenada festa que, seguit una bella costüm l' any passat comensada, celebrarà en aquest la nombrosa colònia estiuena de la Cerdanya. Un dels números de dit programa, es la cantada que fará en la Plaça Major un nombrós Chor del *Himne Cerdá*, lletra de don Francesch Matheu y música del senyor Sánchez Gabanyach.

Los periódichs vascongats donan llarga y sentida noticia de la mort de don Llorens de Arrieta-Mascárua. Havia ocupat llocbs eminents en lo govern foral de Vizcaya, entre altres lo de Diputat foral; tocantli en lo desempényo d' aquest càrrec, en lo bieni de 1868 á 1870, la missió d' acompañar fins á la frontera á la reyna donya Isabel II, quan fou destronada. També havia sigut diputat á Corts y era Pare de província. Figurá en lo partit carlí, mes d' algun temps ensá se n' havia apartat, consagrantse exclusivament á la defensa dels principis catòlichs fueristas. Al Cel sia l' ilustre y benemèrit patrici.

Lo diumenge passat celebrá altra de sas importants sessions literaries y de propaganda la associació «Foment Catalanista». Llegiren importants treballs ja propis, ja de coneiguts autors, varis senyors socis, y la senyoreta Arqué executá escullidas pessas musicals que l' hi valgueren, com als demés treballs, justos aplaudiments.

La part mes important d' aquesta festa, fou la conferència catalanista que doná lo secretari de l' associació don Jaume Cristies.

Després de demostrar la rahó d' esser del regionalisme y l' estat de Catalunya respecte de la centralisiació que sobra d' ella s' exerceix, ab llarehs y eloquènts periodos nos feu veure la puresa y bona intenció del regionalisme, com la falsetat y dolents fins dels partits polítichs madrilenys.

Fent atinadas consideracions patriòticas, acabá abogant per la propaganda catalanista pera conseguir l' unió de tots los catalans.

La concurrencia que ja l' havía interromput diferents vegadas ab aplausos y mostras d' assentiment lo coroná ab una ovació al acabar, tan justa com expon-tánea.

De nostre estimat company *Lo Catalanista*, de Sabadell:

«Han arribat á nostras mans unas elegants targetas en las que 's convida á las senyoretas pera 'ls balls que 's celebrarán en l' *Ateneo Sabadellés* los dias 2 y 3 d' aquest mes.

Felicítém á la Comissió del ball y especialmente al senyor E. Giralt, encarregat de las matexas, pel bon gust que ha demostrat al escullirlas y principalment per ser redactadas en llengua catalana, cosa que contra la ja implantada costüm no había fet encara l' *Ateneo*.»

En l' article «PER QUÉ NO? que días endarrera publicarem; y al que ja en altra ocasió 'ns hem referit, discurrant sobre la causa de no unirse en la aspiració comuna 'ls partidaris que en las Provincias Vascongadas te l' fuerisme, deyam:

«La fórmula trista y desesperadora d' aquest fenómeno, heuselaquí:

Los compromisos de partit son superiors als sagrats interessos de la Pàtria.»

Que no exageravam al donar aquesta rahó, ha vingut á demostrarho l' orgue de *La Unión Vascongada* que en lo retret article anomenavam. Ocupantse aquest important periódich de la qüestió foral, diu:

«Creyém que Euskaria quina primera paraula es *Jaungoikoa*, sols deu anhelar y pensar en la pau, mentres no 's vulneren sos sentiments religiosos, corrent Espanya, com ara felisment succeix, en bonas relacions ab lo Vaticà; y mentres los governs no tracten de fer perdre al vascongat lo pa que ha d' afanyar ab lo suor de son front.

Y al viurer axis, vetllém sense repòs perque 'ls usos, costums y llengua de nostra rassa no desaparegan.

Axó en quant á nosaltres.

¿Y en quant á Espanya? Vulgaritat insigne, errada barruera nos sembla l' atribuir mala voluntat als homens eminents cridats á governar la Nació.

Nosaltres que admirám á exos homens de superiors qualitats, NOS PERMETÉM PREGARLOS.

Y després d' una incensada á en Cánovas los uns, á en Sagasta los altres, que 's posen á cantar tots junts, ab l' acostumat ardiment:

Guernika-co-arbola!

¿Qué pot exir de bo de semblant potineig?

Trobém molt mes conforme y esperansador aquest altre criteri que sosté altre orguen no menys important dè la opinió pública en las Provincias:

«Las Provincias Vascongadas necessitan lluytar y lluytar sens treva, sense esllanguiments ni compoñendas, dins del terreno legal, y forts per la justicia de llur causa, fins á obtenir las reivindicacions á que tenen dret y á posar un límit inaccessible á las invasions del poder central..... Eix element ha sigut, es y

serà sempre nostre enemich, y tota transacció que ab ell se fassa, la traduix com una debilitat de que's val per afexugarnos ab novas humiliacions.»

CORREU NACIONAL

Los successos ocorreguts en la quinzena que acaba de passar, donan bona idea del estat tristíssim á que ha devallat aquella *hidalga* Espanya en quals terras may se ponía'l sol, tan *traida y llevada* per las cotorras de Castella. Avuy es la terra dels mals governs, una finca dels estrangers, y la regió del joch oficial y de las sublevacions y quarteladas. ¡Bona l' han posada á nostra nació los polítichs centralistas!

A Barcelona li ha tocat la mala sort de presenciar una d' aquestas tragedias de desmoralisació que aquí tant sovintejan. N' hi ha hagut prou ab que una dotzena de criminals s' ho hagin proposat perque s'haja alterat lo ordre públich. Sa temeritat ha arribat fins al punt d' assaltar un quartel en ple dia, y es tal sa perversitat que no 'ls ha sigut escrupol pera portar á cap son intent la seguritat de que sacrificarien moltes víctimas ignocentes, triant abans ab tota premeditació un quartel voltat de molt vehinat, y un dia en que, per ser fira, la concurrencia en aquells encontorns havia de vessarhi. Y efectivament, l' agressió s' verificá y s' vessá la sanch principalment d' ignocentes víctimas. Com un llamp, la trista noticia circulá per la península y després d' un crit d' indignació tothom se feu dues preguntas: ¿Quins son los criminals? ¿Quin es l' objecte del crim? Y al fer mil y una suposicions pera esplicárseho queda evidenciat lo concepte que te format tothom de nostre pays, massa ensopegat per desgracia. De totes las suposicions dues foren las mes generals: la de atribuirlo lo moviment als polítichs revolucionaris y la de considerarlo com una jugada de alguns bōsistans; suposicions ben fonamentadas perque aquí uns y altres han demostrat en moltes ocaisons que no tenen entranyas ni conexen los escrupols.

Posadas las autoritats á buscar los autors y las causas dels fets, després de moltes divagacions, sembla que han trobat lo rastre dels criminals y fins agafat alguns d' ells, y segons veu pública, se confirma que la causa del crim ha sigut la preparació d' una jugada de bolsa, es á dir, s' ha buscado la riquesa per lo camí del assassinat. La prempsa diaria ompla cada dia columnas y mes columnas sobre l' fet y sus causas; la autoritat abiat parlará y sabré allavoras ab exactitud á que atendrens sobre l' succès. Reservém per tal ocasió apuntar algunas oportunes consideracions.

Entretant s' ocorren una munió d' ideas que espliquen fins á cert punt de quina manera hem devallat á tan baix nivell moral que sian possibles entre nosaltres atentats com lo de referencia. Aquí 'ns atrofíem las entranyas contemplant ab fruició las *corridas de toros* y altres espectacles bárbaros en que la sanch s' hi vessa; lo treball se 'ns fa costa amunt perque los governs nos avesan á una gandulería forsosa, fent ab sos desacerts que's tanquin las fàbricas, y com las necessitats son apremiants y quan se ganduleja 's

gasta mes, es indispensable buscarse recursos, may honrats quan no provenen del treball. D' axó naix la empleomanía ab tots sos vicis, la calamitat de tantas casas de joch y tantas y tantas altras igualment mōralisadoras. ¡Y no 'ns ofereix lo mateix govern una manera de fernos richs sense treballar, moralisantsnos ab la temptació del premi major de la loteria! Per si aquest procediment pera ferse rich sense suar no tenia prou atractiu enguany precisament, sota la dominació dels conservadors, s' augmentarán lo número de bitllets de la rifa de Nadal, y lo import de la *grossa* 600.000 duros per 100! Qui no tempta la sort! Y al devant de tan bella perspectiva ¿qui treballa?

Un altre síntoma de lo moralisats que estém y de la energia é intranxigencia de nostre govern es lo ocorregut á San Sebastián. En tal població, ahont la Cort sol anarhi á estiuhejar hi ha un Cassino, (axis ab lletra majúscula) que sol ser lo punt ahont passan las vellies la gent d' upa que hi va de Madrid y del extranger. Y la bona gent sol distráures'hi matant la vetlla *tirando de la oreja á Jorge*. ¡Bona brega la que s' ha armat aquest any á San Sebastian! La autoritat ha volgut que per tal Cassino fos lley la que proscruï los jochs prohibits. No 'n vulgan mes d' esclamacions y protestas; los de la casa han amenassat que tanquen lo Cassino y s' ha originat un conflicte públich. Y á la veu de las personas influyents que han casi exigit que fos licit al Cassino de San Sebastian lo que es prohibit en los demés llochs, s' hi han afegit los clams de part de la prempsa de la localitat demandant lo mateix, fundantse en que per no poder jugar la gent d' upa s' en anava de la població y aquesta perdía lo principal dels recursos que l' ajudan á passar l' any. ¡Y que ha de fer lo pobre govern! Aquest ja es lo pays clasich dels ulls grossos y de las contemporisacions. Y ¡viva la moralitat!

Be que si l' govern no ha tingut energia pels de casa pels de fora n' ha tingut prou. Bona mostra la avinensa comercial ab los Estats Units. Ara ja s' ha romput lo secret guardat ab tant cuidado. Tothom s' ha pogut enterar de las clàusulas del bescantat conveni, y darse compte exacte de las ventatjas que 'n reportarán los... yankees. Perque axó si, segons las personas entesas, si l' tal conveni sacrifica la exportació de la península á las Antillas, en cambi, Cuba y Puerto Rico se trobarán del mateix modo que abans, ab lo aditament d' una forta baxa en sa renda de aduanas y una contribució mes pera compensar aqueix desnivell. Si axó no es protegir, ni may.

Y ara cabalment acabém de perdre la última esperança. Se deya que en Sagasta havia acceptat lo credo econòmic d' en Gamazo, tornantse proteccionista. Quan pujés (en virtut d' allò del torn pacifich), al poder, sos desacerts polítichs devian quedar compensats per sos acorts econòmichs. Mes lo del tupé no ha volgut que 'ns durés gayre la ilusió. S' ha espontanejat ab un reporter de *El Imparcial*, y li ha manifestat sense embuts que ell quan menos, com á economista es conseqüent, es á dir, tan lliurecambista com abáns. ¡Pobre pays! — X. B.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Lo desgraciat cabó Gironés, arrencat á las urspas de la mort per la clemència de la Reyna Regent, solicitada pel poble tot de Catalunya, així com per la intervenció de nostras primeras autoritats, està al present subjecte á la observació d' una junta de tres metges alienistas. Sí que 'l que 's vulga 'l dictámen d' aquests, es segur que en Gironés no serà fusellat.

Desde últims de la setmana passada fins á mitjans d' aquesta, las plujas y tronades han sigut generals en tot lo Principat. A Olot y Cerdanya ha refrescat la temperatura extraordinariamente, y tan en las serras de Maranges y Carlit, com en lo Puigmal, poden veurershi bonas llapissadas de neu.

En la província de Tarragona las tempestats s' han resolt ab pedregades que han fet molt mal á las vinyas y gran trencadissa de vidres, especialment en los termes de Ulldecona y Sant Carles de la Rápita.

Com á conseqüència de la crisis que atravessan los fabricants de cintas de cotó á Manresa, son pocas las fàbricas que treballan y molts los operaris de l' ofici que estan en vaga.

Las classes jornaleras de Tortosa se quexan de la falta de treball, puix son molts los que desde gran número de setmanas no han pogut guanyar un sol jornal.

Los industrials de la matexa ciutat també 's quexan de la falta de negocis.

En lo mercat de vins de Reus y altres poblacions vinateras, s' hi nota molta calma y 's presúm que continuará fins que pugan oferirse los vins novells. Axó ocasionarà grans perjudicis als culliters y traficants, puix los quedan grans cantitats de vi de las que no sabrán com desexirsen.

Procedent de Palma de Mallorca y de pas per Olot, ahont estiuhejará una temporada, hem tingut lo gust d' estrenyer la mà al coneut poeta mestre en Gay Saber, don Geroni de Rosselló.

Segons un estat que publica lo periódich *Paz y Treu*, del Cos de Somatents armats de Catalunya, lo número d' individuos pertenents á dita institució que existían á primers d' any en la província de Tarragona, ascendeix á 3,214; á 15,013 en la de Barcelona; 10,808 en la de Lleyda y á 6,482 en la de Girona: forman un total de 35,517 en tot Catalunya.

Nostre colega de Berga, *El Faro Bergadán*, diu que, per causes independents de la voluntat de la redacció, ha de suspender per ara sa publicació. Nos alegrarem de que sia breu la desaparició de tant estimable company.

De nostre bon company *Las Cuatre Barras*, de Vilafranca del Panadés:

«En la exposició últimament celebrada per la Societat Fotogràfica Espanyola, nostre company de redacció D. Joseph Baltá, ha sigut premiat ab medalla

de bronce, per sus vistes de diferents paratges del Panadés; per qual motiu tenim la inmensa satisfacció de donarli nostra més coral enhorabona.»

Lo Gobernador civil d' aquesta província treballa activament per lograr que no sia impedit lo pas del ferrocarril de França en la estació de Sant Pol, dictant las providencias que creu convenientes axis á la empresa ferroviaria com als interessos de la citada població.

A Torredembarra s' han celebrat animadas y lluhi-das festas á la memoria de D. Antoni Roig y Copons, que llegó tota sa fortuna á la citada població.

Acaba d' obtenir un hermos triomf en lo conservatori de Bruselas, ahont se dedica al estudi del violí, lo nen Lleó Fontova, fill petit del malaguanyat actor catalá dels mateixos noms. Axó demostra quant ben empleada está la pensió que al jovenet artista otorgà la Reyna Regent, y quan fundadas son las grans esperances que 's tenen posadas en lo pervenir del avansat artista.

Se diu que l' ecèlebre cardenal Lavigérie, passará per Barcelona é hi estará uns quants dies, al retornar á l' Alger.

Segons hem sentit á dir, l' Ajuntament de Barcelona recorrerà al Parlament contra l' fallo del tribunal que ha condemnat á aquesta ciutat al pago de 3.000.000 de pessetas al Marqués de Ayerbe.

Se tracta de celebrar en aquesta ciutat un congrés de veterinaris.

D' una cayguda de cavall morí á Cauterets lo fabricant de Sabadell D. Joseph Corominas, cunyat de nostre amich y ferm catalanista D. Joseph Soler y Palet. A. C. S.

Procedent de Santiago de Cuba ha arribat á aquesta ciutat, nostre distingit compatrici l' Excm. Sr. D. Cástul Ferrer, President de l' actual Diputació provincial y Coronel del primer batalló de voluntaris d' aquella antilla, per passar l' istiu á Sitges, sa vila natal.

Los periódichs de Vich donan compte del gran nombre de visitants que, aproveitando las excursions propias d' aquest temps, van á admirar lo Museu Arqueològich de dita ciutat. Entre las personas distingidas que darrerament han posat llur firma en l' Album de visitants, mencionan á los Srs. Aulestia y Pijoan y lo Sr. Domenech; los Srs. Ixart, Joan Sardá y Sanchez Ortiz; los pintors Srs. Rossinyol y Casas; los M. Il-ltres. Dr. Dachs, Xantre de Tarragona, y Drs. Estalella y Codina, Canonges de Barcelona. L' altra setmana va passarla á Vich, habitant en lo Palau episcopal, lo Excm. Sr. D. Manuel Durán y Bas, que ha fet varias visitas al esmentat Museu y á las demés preciositats arqueològicas que honran aquella ciutat.

En la próxima festa major de Manresa los fills d' aquesta ciutat se proposan rivalisar ab sos vehins de Vich en l' art nacional del corre-bou. Y 'ls sobrepujan, puix s' està fent ja, ab mes pressa que no 's faria

una obra de general necessitat ó conveniencia, un torin en la plassa del quartel del Carme.

Aquí si que hi escau alló del poeta:

Adeu, forta nissaga!

S' han trobat restos d' un sepulcre romà, de condicions molt semblants á la célebre Torre dels Escipions, dintre del terme municipal de Lloret de Mar.

Es molt probable que s' constitueixi en aquesta ciutat una companyia anònima, ab objecte d' organizar grans explotacions agrícolas en l' interior de Espanya y repoblar extenses regions avuy abandonadas.

Diumenge á las cinch de la tarde se tancá l' Exposició general fotogràfica.

Oberta la sessió per lo delegat del senyor governador, després de donar lectura lo secretari al fallo del Jurat, descriagué á grans rasgos l' historia de la fotografia y principalment de la fotografia en colors. En breus paraulas lo senyor Sotomayor, delegat que presidia, aixecà la sessió.

CRÓNICA RELIGIOSA

Apesar dels forts calors, lo Sant Pare segueix disfrutant d' una perfecta salut, que li permet atendre á las sevas habituals ocupacions, y fer cada dia la passejada pels jardins del Vaticà.

Los periódichs estrangers donan compte d' un *interview* que ha tingut ab lo Cardenal Manning un redactor del *Daily-News* sobre la Encíclica *Rerum Novarum*. Son interessants las apreciacions que fa 'l Cardenal sobre la importància trascendental del document pontifici, y senyala las dificultats que s' presentan en los pobles del continent europeu per la resolució del problema del trevall. Diu lo Cardenal que l' obrer anglés mira lo qüestió per lo costat econòmic, mentres que en lo continent l' obrer està molt influhit per la política.

Assegura 'l Cardenal que es l' acte mes important del pontificat de Lleó XIII la publicació d' esta Encíclica.

S' ha publicat un número extraordinari del *Bulleti oficial del Estat independent del Congo*, en lo qual se fa una ressenya de las obras principals que en be de la civilisació s' han emprés en aquell país. Lo capítol referent á Missions es interessant, y s' veu com la religió va fent progressos en aquell nou Estat del Africa.

L' *Associació antiesclavista* de Alemanya, ab dos anys y mitx que te d' existència, ha recullit un milió quatre centas mil pessetas. D' aquestas n' ha dat á las missions africanas siscentas mil.

Lo Cardenal Lavigèrie que s' troba en Fransa, en son pays natal, per restablir sa salut, pensa anar á Roma pel Setembre, presidint una peregrinació.

Lo Comité permanent de Roma, per rebre las peregrinacions ha dat ordens per l' arreglo dels locals per l' allotjament dels peregrins obrers y Lluisos que ani-

rán á la Ciutat Eterna pel Setembre y Octubre. Se preparan habitacions per deu mil llits.

Haventse fundat á París un nou Banc titolat *Le Crédit*, pretenent estar baix los auspícis de la Santa Sede, los diaris catòlichs de París anuncian que aço no es veritat.

Lo diumenge passat se celebrá en Suissa lo sisé centenar de la fundació de la Confederació helvética. La festa principal s' ha celebrat en la vila de Schwitz, ahont se reuniren totes las Autoritats y comissions invitades. En la representació del *Festspiel* hi prengueren part setcents figurants y doscents cantors. En l' amfiteatre hont se doná la festa, hi cabían mes de 10,000 espectadors y la vista s' extenia en la mes grandiosa perspectiva dels Alps y del llach dels Quatre Cantons.

En totes las iglesias de la Confederació se llegí en la missa parroquial del Diumenge una Pastoral del Episcopat suís alusiva á la circumstancia plausible del Centenar.

Lo dia 20 de Agost començará en la ciutat de Tréveris la ostensió de la Sagrada Túnica de Jesucrist.

Per que hi hage orde, l' Autoritat Eclesiástica ha decidit que las peregrinacions de diòcessis extrangeras hi vagen pel Setembre.

S' han construït dues estacions de ferro-carril exclusivament pels peregrins. S' ha organiat un Comité per los allotjaments.

En un banquet oficial últimament celebrat á Strasbourg, ab ocasió de la consagració de dos bisbes, lo Gobernador pronuncià lo següent brindis:

«Tinch l' honor de brindar á la salut del Papa y del Emperador. Nosaltres veneram en Sa Santedad al successor de Sant Pere, lo Cap y Centre de la Iglesia, lo Pastor fiel que te la guarda de tots los cristians. Nosaltres dirigim á ell las miradas ab tota reverència. Ell cumpreix sa missió, á pesar de tots los dolors y de totes las tempestats, ab lo front seré y l' ànima tranquilla. Quan nosaltres veiem ab quina abnegació y ab quin esperit de sacrifici, ell se consagra al servei de la Iglesia, ens recordam de que ell mateix s' anomena en un hermós llenguantje, *servus servorum Dei*.»

Lo sabi dominico francés R. P. Berthier, ha sigut elegit per l' any vinent Rector de la Universitat de Friburg (Suissa).

Los diaris catòlichs de Alemanya asseguren que en la Conferència de Fulda, los Bisbes se ocuparán de la qüestió social y de la aplicació de la lley dels *Spergelder*.

Ha arribat á Fransa lo vicari apostòlic de Madagascar, monsenyor Cazet. Lo motiu de sa vinguda es que per rahó de haver publicat un folleto contra 'ls francmasons, fou portat als tribunals de la jurisdicció consular de la illa, y condemnat á 10.000 pessetas de multa. Lo bisbe se ha apel-lat, y per est motiu ha sortit de Madagascar. La reyna de aquell país està en favor del Vicari apostòlic, y per interina providència ha fet tancar la lògia masònica.